

ושמו ד' לא נודעתי להם (ו-ב)

חבל על דאבדין ולא משתכחין (רש"י)

ראשיהקהל בעיר גדולה, שהיו בה מעט מאד בני-תורה, ביקשו למנות גאון גדול בתור רב בקהילתם. התפארו בפניו, כי גדולי-ישראל כמו הט"ז, המגן-אברהם ורבי עקיבא איגר, קבורים בעיר זו, וממילא גדול ערכו של כסא-הרבנות כאן ויאה לכבודו לישב עליו.

1
אין
ל

לימים נתברר לו לאותו גאון, כי הט"ז הובא לקבורה בלמברג, המגן אברהם — בקאליש ורבי עקיבא איגר — בפוזנה. פנה אל ראשי-הקהל ושאל אותם: "למה רימיתם אותי? השיבו לו: "רבי, לא רימינו אותך כלל ועיקר. בלמברג לומדים את הטוריות, וממילא איננו קבור שם כלל ופלל; אדרבה, חי הנהו שם, שכן "שפתותיו דובכות בקבר". בקליש חי המגן-אברהם, כי לומדים שם אותו. והוא הדין גם ברבי עקיבא איגר בפוזנה. ואילו כאן בעירנו, מקום שאין איש לומר בספרים אלו, קבורים גם קבורים הם..."

זהו פירושם של דברים: "חבל על דאבדין" — חבל על אלה שאובדים באופן כזה, שמעשיהם, דבריהם ורעיונותיהם, נשארים ללא המשך בין החיים — "ולא משתכחין" — זוהי אבידה אמיתית. אבל כל עוד ישנם תלמידים וממשיכים, אין זו אבידה כלל וכלל. (שער בת רבים)

16

ידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם וגו'. (ו, כ-ג).

החחיל הכתוב בלשון דיבור שהוא קשה, ובאלקים שהוא מדת הדין, ותיכף סיים בלשון אמירה שהיא רכה, ובשם הוי' שהוא מדת הרחמים, ובמדרש רבה כאן דרש בכמה אופנים במה שהחחיל באלקים שהוא מדת הדין וסיים ב'הוי' שהוא רחמים.

2
ר/כ
פ"ל

ואפשר לומר בזה עוד, שהדיבור הקשה במדת הדין, היינו מה שדיבר הקב"ה עם משה משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה, וכמו שפירש רש"י (בפסוק ב'), אותו הדיבור בעצמו נהפך ממדת הדין למדת הרחמים, משום שעל ידי המשפט שדיבר הקב"ה עם משה נתעורר מתוך זה גודל זכות האבות לזכור את בניהם ולגאול את ישראל; והוא ע"פ מה שהביא רש"י (בפסוק ט'), דרשת חז"ל (בסנהדרין ק"א א' ובמד"ר כאן), שאמר לו הקב"ה למשה חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם בא-ש-די ולא אמרו לי מה שמך וכו', וכשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קבר עד שקנה בדמים מרובים, וכן ביצחק ערערו עליו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב ויקן את חלקת השדה לנטות אהלו, ולא הרהרו אתר מדותי

11

16

ומצינו עד היכן מועיל הזכרת זכות האבות, שאפילו כשמוכירין "חברון", שהיא רק מקום קבורת האבות, ע"י זה מתעורר כבר זכותם, כמו שאמרו במס' יומא (כ"ח א'), שהרואה אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון, ואמרו על זה בירושלמי (הובא שם ע"ב ברש"י), כדי להזכיר זכות אבות מוכירין חברון, הרי מצינו שאפילו רק הזכרת "חברון" מקום קבורת האבות מועיל לעורר זכותם, וכ"ש כשהזכיר הקב"ה צדקתם וחסידותם של האבות; ונמס' הגיגת (ט"ו ב') איתא, אשכחיה רבה בר שילא לאלהיו א"ל מאי קעבד הקב"ה, א"ל קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן ומפומיה דר' מאיר לא

קאמר, א"ל אמאי, משום דקגמר שמעתיה מפומיה דאתר, א"ל אמאי, ר"מ רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, א"ל השתא קאמר מאיר בני אומר וכו', ע"כ, הנה אנו רואים שאע"פ שלפני הקב"ה הכל גלוי וידוע, בכל זאת כשמוכירין איזה

1

3
223
1/2/38

All the World's a Wedding¹

In a remarkable passage in the Talmud (*Eruvin* 54a), we find the *amora* Samuel counseling his younger contemporary Rabbi Yehuda, "hatof ve'ekhol, hatof ve'ishti, de'alma de'azlinan minei kehilula dami," "hurry and eat, hurry and drink, for the world we are leaving is like a wedding." What an unusual simile: All the world's a wedding!

What did the Talmud mean by that? According to Rashi and other commentators, Samuel offered some sage and brooding advice: Enjoy yourself with legitimate pleasures as long as you can because life is all too short, like a *huppa* which is put up and then quickly put away again; the wedding party doesn't last forever. There is, of course, much wisdom in that remark. Some of us tend to put off enjoying life's bounties, we begrudge ourselves God's gifts to us. We keep on saving for a rainy day so intensely that we fail to enjoy life's sunshine. What the Talmud means, then, is that what the Torah permits us to benefit from ought to be accepted cheerfully and happily. It is good Jewish doctrine to do so.

1. January 11, 1964.

(4) pe

3
1 There is, however, a Hasidic interpretation of this Talmudic dictum that is somewhat different, and that illuminates not only an obscure passage in the Talmud, but an obscure aspect of our passage through life. All the world's a wedding. At a wedding, there is much going on – food is eaten, drink is imbibed, cigars are smoked, toasts are exchanged, there is dancing to music, camaraderie, posing for photographers, and the admiring of floral arrangements... a great deal of motion and activity. All of it is enjoyable and exciting. However, all of this is meaningful only if there are a groom and bride, and if he says to her "harei at mekudeshet li," "behold, you are sanctified to me." If there should be no "harei at," if there should be no act of marriage, then all the rest makes no sense; it is a matter of going through grotesque, empty notions. Then the guests have come in vain, the eating is gluttony, the camaraderie is irrelevant, the toasting is a meaningless gesture, the dancing is weird. With the "harei at," everything makes sense; without it, nothing does.

16 So it is with life itself. It is filled with all kinds of diverse activities of every description. We work, make money, spend it, socialize, build families, join groups, experience joy and sadness. Does all this make sense? Does it have any meaning? The answer is: the world is "kehilula dami," "like a wedding." If we are conscious, throughout all these activities, of the ultimate purpose, of the goal, then that purpose unifies all our deeds and gives them meaning and inspiration. Without that purpose, we merely go through the motions that are incoherent, dull, and utterly insignificant.

26 And what is the ultimate purpose? It is the same as in a wedding, a marriage formula. Like the formula expressed by the groom to the bride, "harei at mekudeshet li," "you are hereby married to me," so the Almighty has betrothed the people of Israel with the word "li," "to Me." In the words of Hoshea (2:19), "ve'eirastikh li le'olam," "I betroth you to Me forever." The wedding of God and Israel, the intensely close and loyal relationship that finds its fulfillment through Torah and the Jewish way of mitzvot, this is the purpose of all life. And if that purpose exists for us consciously, then all else we do somehow fits into the picture of a meaningful life. Without it, we have a life that is like a wedding party without a bride and a groom, without a wedding.

1 It is no exaggeration to say that especially we today stand in great need of this teaching that "alma de'azlinan minei kehilula dami," that life is worth living only if it makes sense, and it makes sense only if there is a purpose, and that the purpose is loyalty to God, the wedding of our talents and substance and destiny with the will of God as taught in Torah. For we moderns have developed with unsurpassed excellence the perfection of means – science, the exploitation of nature, is a highly refined skill; business, commerce, and trade are complicated arts; communication and transportation are effected with consummate speed. We know how to do things like never before. The trouble is, we do not know why we are doing them. We have an elaborate technocracy in which we are so intoxicated with means that are efficient, that we have forgotten ends that are significant. Never before have we been able to go so fast; never before have we been so unsure of where it is we want to go in such a hurry. Indeed, all the world's a wedding! And in our ever-smaller world of this century we have elaborate caterers, fabulous photographers, the most gifted musicians – and we have neglected to inquire whether a wedding is taking place. The Groom is absent, and the "harei at mekudeshet li" and the "ve'eirastikh li le'olam" are nowhere heard. And if there is no God, no Torah, no mitzvot, then all our efficiency, all our wealth, all our achievements, all our activities, are like the macabre gyrations of an intoxicated guest who dances alone in a darkened hall where the wedding has been called off. That is what Torah means for us – not just "religion" in the customary sense, but that which binds all the rest of existence together into a meaningful whole, and makes all the rest of life worth living.

26 What holds true for all of life generally is especially relevant to Jews as a people and to Israel as a sovereign state. From the very beginning, as Saadia Gaon taught, we have been a nation only by virtue of the Torah; we were given a Torah before we were given a homeland. Unlike other nations, we have been elected to be more than a natural group. We have been given a supernatural vocation – that of the kingdom of priests and the holy nation. God is our hatan, we His kalla. If we remember that, then our nationhood and peoplehood, our long adventure though history and our struggle to return to our home, all are graced with

abiding meaningfulness. But if there is no "li," if Israel will ignore God and Torah, then our peoplehood is a fossil, our nation and all its apparatus is hollow, our history is a bitter joke.

It is this teaching which is implicit in this morning's *sidra*. God uses four synonyms in informing Moses that He will redeem our people from slavery in Egypt (Exodus 6:6-7). And it is to commemorate these *arba leshonot shel geula* that we drink on Passover the four cups of wine, the *arba kosot*. The first three refer to our physical and spiritual liberation: "vehotzeti" (I shall take you out), "vehitzalti" (I shall save you), and "vega'alti" (I shall redeem you). The fourth and climactic one is of a different nature. The Zohar (ad loc.) refers to it as "*shabha degeula*," as the greatest of all. That is: "*velakahti etkhem li le'am vehayiti lakhem leiLohim*," "I shall take you for Me as a people, and I will be for you a God." *Keli Yakar*, one of the commentators, rightly points out that the word "*lakahti*" is often used in the Bible to mean not only taking out in the usual sense, but in the marital sense, to "take" a wife - and notice too the word "*li*!" After saving you, bringing you out of Egypt, and redeeming you, says the Almighty, I will take you, marry you, as My people! The Torah is our *ketuba*, and the *mitzvot*, our acts of love and duty. That is why the Jerusalem Talmud (*Pesahim* 10:1) applies to the fourth cup, the one equivalent to "*velakahti etkhem li*," the verse "*kos yeshu'ot esa uveshem Hashem ekra*," "I will lift up the cup of salvation and call upon the Name of the Lord" (Psalms 116:13) - for the purpose of *yeshua*, the purpose and goal and aim of freedom and independence is to call upon God, to live the life of Torah. No wonder that it is this fourth cup, the one symbolizing the spiritual destiny of Israel, that occasions, at the *Seder* table, the reading of *Hallel HaGadol*, the greatest and most beautiful praise (see *Ketav Sofer* on the Haggada).

The *Halakha* (*Mishna Berura, Orah Hayyim* 479:5) too supports this point - that Israel's loyalty was the purpose for which it was redeemed. It tells us that between the first three cups - tokens of the first three synonyms, the symbols of political emancipation - and the fourth, representing Israel's communion with God - one may not drink any wine, "*shema yishtaker veyishan velo yigmor et heHallel*," "he may become intoxicated, fall asleep, and thus forget to recite the *Hallel*." Indeed, it is possible to become so intoxicated with the trappings of statehood,

with the mundane problems of preserving freedom and security and a stable economy, that we forget the *Hallel* - we completely lose sight of the fact that all this is preliminary to the main goal: the fourth cup, the *Hallel*, the "*velakahti etkhem li*," the marriage of Israel's destiny to God's Torah. And when that is forgotten, then all the rest is without meaning. For "*alma de'azlinan minei kehilula dami*," "all the world's a wedding," and Israel certainly is.

That is why Orthodox Jews and even not-so-Orthodox Jews are engaged in a wide attempt to give our beloved State of Israel the stamp of authentic Jewish character. Our endeavor is not merely to obtain "rights" for observant Jews - for sure "rights" are not violated if there will be, for instance, only one truly kosher dining room aboard the cruise liner *Shalom*.² Certainly we Orthodox Jews have more opportunity to observe our Torah in Israel than anywhere else in the world. Nor do we want to dictate to others how to live. That is an absurd and cruel charge; were it true we would insist on legislating kosher kitchens and Sabbath observance in every citizen's private home. We would be the first to oppose such a measure. What we do want, however, is to keep the collective character of the State of Israel Jewish. We want to see Israel's soul emerge as well as its body proper. We want to offer it the fourth cup. We want to make sure its tremendous and historic achievements on the battlefield and in immigration, in diplomacy and in finances, in industry and in science, are not disjointed, incoherent, and meaningless. We want to make sure that the feasting and the dancing culminate in the "*li*," in the consecration of our people to its prophetic mission, its spiritual destiny. A remnant of our people experienced the "*vehitzalti*." We were saved from the tyrant's gas ovens. Then the DPs lived through "*vehotzeti*" - they were taken out of the accursed, bloody continent to the blessed Land of Promise. There we fought a bitter war, in 1948, and we were granted "*vega'alti*," redemption from the aggressor's evil designs. Let us not stop now, only a few steps before the *huppa*. Now is the time for "*velakahti*," for the betrothal of Israel as a whole to the Almighty. If

2. The author is referring to the decision of Zim Lines, an Israeli cruise company, to build both a kosher and a non-kosher kitchen in the *SS Shalom*. The Orthodox communities of Israel and America strongly opposed to Zim Lines' decision.

(6)

מ

If we succeed in granting Israel this authentic Jewish spiritual quality, then the whole enterprise called the State of Israel will not be a short-lived episode in the long story of the Jewish people, but a great and brilliant beginning of the *geula sheleima*.

In every aspect of life, let us remember that lesson – that all the world's a wedding, that our activities and achievements are meaningful and enduring only if they are geared to an ultimate purpose, that of dedication to Torah, the betrothal of God and Israel.

If we will do that, then all life will assume new perspective and proper proportion. And then the result will be – like that of a wedding – the attainment of true *simha* or joy. For happiness can never be found by looking for it or brooding over it. It is an elusive prey. It simply does not exist by itself as a separate entity. George Bernard Shaw once said that "the secret of being miserable is to have leisure to bother about whether you are happy or not." Happiness is the result of a full and meaningful and purposeful life. When all of life is harmonious, then, like a marriage which is harmonious, there will be *simha*. When there is the "li," the dedication towards the purpose of life – then all else assumes dignity, peace – and joy.

"*Hatof ve'ekhol, hatof ve'ishti*," let us eat and drink and in every way enjoy the bounty of God's goodness to us – but let us never forget that "*alma de'azlinan minei kehilula dami*" – that "all the world's a wedding."

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים: (ו, יב)

להיפך יש אנשים שאין להם אשה ונראים שמחים ברוכים וטובים.

ואפשר לומר, שחז"ל מלמדים אותנו במאמר זה, שלשה יסודות

אשר בהם תלוי בנין בית נאמן בישראל. היסוד הראשון הוא 'שמחה',

והיינו השמחה וההתלהבות בקיום התורה והמצוות, שלא תהיה עבודת

השי"ת לעול ולמשא על האדם כאילו כפאו שד, אלא אדרבה יכיר האדם

בזכות והאושר, שיש לו היכולת לעבוד את מלך מלכי המלכים הקב"ה, ועל ידי זה יעבוד את השי"ת ברצון ובשמחה.

עבודה כזאת מעניקה הבנה אמיתית בקיום תורה ומצוות על כל הסביבה,

עד שבני ביתו וכל השייכים אליו ירצו לילך בדרכיו בשמירת תורה ומצוות.

מה שאין כן אם יראו שהתורה והמצוות הם עליו ולמשא, הרי זה יגרום שירחיקו את עצמם משמירתם. נמצא שה'שמחה' היא

הכרחית לבית היהודי.

פירוש רש"י (ע"פ בראשית רבה צב, ז), זה אחד מעשרה קל וחומר

שבתורה. והקשו המפרשים, שלכאורה קל וחומר פריכא הוא ותשובתו בצדו,

שהטעם שבני ישראל לא שמעו אל משה היה מחמת קוצר רוח ועבודה קשה, וסיבה זו לא שייכת לגבי פרעה.

בשבת זו מברכים חדש שבט. ואיתא במתניתין (ראש השנה ב, א)

פאחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה

עשר בו. צבכנים להבין מה ענין ראש השנה לאילן על דרך העבודה, ובמה

פליגי בית שמאי ובית הלל.

איתא בגמרא (יבמות סב, ב) אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי, כל

אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה. צריכים להבין עומק דברי חז"ל, שהרי אנו רואים כמה

אנשים שיש להם אשה, ואף על פי כן שרויים בלא שמחה ברכה וטובה, וכן

(7)

שני פסוקים

5

היסוד השני של הבית היהודי הוא 'ברכה', דהיינו הרצון והפעולה להשפיע על אחרים ולברך אותם ממה שחננו השי"ת, בין ברוחניות להשפיע מתורתו לאחרים ולעוררם לאהבת ה' ויראתו, ובין בגשמיות להשפיע מממונו לנצרכים ביד רחבה או בגופו ולבו להיות נושא בעול עם חבירו. בית היהודי צריך להיות מקום של ברכה והשפעה לאחרים.

והיסוד השלישי של הבית היהודי הוא 'טובה', שכל בני הבית יהיו שמחים בחלקם לידע שכל מה שנותן להם השי"ת הוא הטוב האמיתי בשבילם. ואילו היה טוב שיהיה להם יותר, אז היה נותן להם השי"ת יותר, מפני שטוב ה' לכל (תהילים קמה, ט) וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ט, א). וכשכל בני ביתו של אדם מכירים ומבינים זה הענין, אזי קנו לעצמם קנין 'טובה'.

ונמצא שכוונת חז"ל באמרם 'כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה', הוא שכל זמן שאינו בונה בית, ואין אחריות אחרים עליו, אז הברירה בידו אם רוצה להיות שרוי בלא שמחה ברכה וטובה כי אינו מזיק אלא את עצמו, אבל כיון שיש לו אשה, מחייבים חז"ל את האדם להיות שרוי בשמחה ברכה וטובה, כי הם היסודות של בית היהודי, ואין לו רשות להיפטר ממנה מאחר שזה נוגע לאחרים הסמוכים עליו.

ולזה רמזו חז"ל באמרם 'באחד בשב"ט ראש השנה לאילן', דהיינו שהראש והיסוד למי שרוצה להיות אילן, דהיינו לבנות בית בישראל להחסות אחרים בצילו ולהוציא פירות טובים, הוא בשב"ט - ראשי תיבות שמחה ברכה טובה. ומוסיפים בית האיש והאשה להיות מאוחדים כבנין יסודות אלו, והוא אמרם 'באחד בשב"ט ראש השנה לאילן'.

ועל זה אומרים בית הלל 'בחמשה עשר ברו', לא לחלוק על בית שמאי אלא לפרש, שהאיש והאשה המאוחדים להצלחת בנין ביתם, יתנדבו להשמחה ברכה וטובה, כל אחד באופן המיוחד להם. והוא על פי מאמר חז"ל (סוטה יז, א וברשי" שם) 'יוד באיש וה"א באשה'.

ובתיקוני זהר (תיקונא עשרין ותרין, סג, ב) איתא, יוד שריא במוח וה"א שריא בלב. והיינו שעיקר כח האיש הוא במוחו ושכלו, והתנדבותו להשמחה ברכה וטובה שבביתו הוא באופן שכלי, שהוא אחראי שישכילו ויבינו בני הבית חשיבות השמחה ברכה וטובה ומעלתה לבית היהודי. ועיקר כח האשה הוא בלבה ורגשותיה, והתנדבותה להשמחה ברכה וטובה שבביתה הוא באופן הרגשי, ואחריותה היא שירגישו בני הבית את השמחה ברכה וטובה בלבם ולא רק בשכלם. ונמצא שבהשתתפות החמשה עשר דהיינו היוד והה"א, מתקיימת השמחה ברכה וטובה בביתם בשכלם ובהרגשותיהם של בני הבית. ואז שורה השכינה ביניהם כדאיתא בגמרא (שם).

ונראה שקליפת מצרים היתה לנגד שלש יסודות אלו של שמחה ברכה וטובה, והוא על פי הידוע שכל אדם מורכב מארבעה יסודות אש מים רוח ועפר. וכתב הרב חיים ויטאל ז"ל בשערי קדושה (חלק ראשון שעו שני) שכל אחד מארבעה יסודות אלו מולידים באדם טבע מיוחד. דהיינו, יסוד המים מוליד באדם טבע התאווה, יסוד העפר מוליד באדם טבע העצבות והעצלנות. ונראה להוסיף שיסוד הרוח מוליד

באדם טבע הנדיבות, כמו שאמר הכתוב (שמות לה, כא) 'ויכאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו וגו''. ומצינו שהשתמשו מצרים בשלש יסודות אלו, מים עפר ורוח, לרעה. שהרי מצרים נקראת 'ערות הארץ', על שם שיקועם בתאוות על ידי יסוד המים. וכן השפיעו על בני ישראל צמצום וקימוץ הנדיבות הבא מיסוד הרוח, כמו

שכתוב (שמות ו, ט) 'ולא שמעו אל משה
מקצר רוח ומעבדה קשה'. וכן הגבירו
על בני ישראל יסוד העפר, כמו שכתוב
ומעבדה קשה, שכל כך הכביד עליהם
יסוד העפר, עד שעבודת ה' היתה קשה
להם מצד עצלותם ועצבותם.

והמעם שכוונו מצרים לקלקל דוקא
שלש יסודות אלו, מים עפר
ורוח, הוא משום שהם המהרסים שלש
היסודות של הבית היהודי, שמחה
ברכה וטובה. שהגברת יסוד העפר
הגורם 'עבודה קשה' ועצבות, מהרס את
יסוד ה'שמחה' של בית היהודי שענינו
להרגיש רצון ואושר בעבודת ה' כנ"ל,
היפך 'עבודה קשה'. וה'קוצר רוח'
שגרמו, שענינו מצננות במקום נדיבות,
מהרס את יסוד ה'ברכה' של בית היהודי
שענינו לברך ולהשפיע לאחרים.
והגברת התאוה מיסוד המים מהרס את
יסוד ה'טובה' של בית היהודי, שענינו

ההסתפקות בהטובה שיש לו, היפך
הבעל תאוה שאינו מסתפק לעולם, אלא
אם יש לו מנה רוצה מאתים, ואין אדם
מת-וחצי תאותו בידו (קהלת רבה א, לב).

ובזיון שיסודות העפר מים ורוח היו
בעוכרינו, על כן כל המכות
שהובאו על מצרים נתהוו על ידי הכאת
משה את העפר או המים, או על ידי
נטיית ידו על השמים שהוא הרוח. ועל
כן כשיצאו ישראל ממצרים הוצרכו
להניף את העמ"ר ולספור ספירת
העמ"ר, שהוא ראשי תיבות עפר מים
רגב. כדי לבנות יסודות אלו ולהשתמש
בהם לטובה, אחר שנהרסו ונשחתו
להשתמש בהם לרעה.

והנה משה רבינו היה הסמל של
פרישה מן התאוה, שהרי שהה
בשמים ארבעים יום וארבעים לילה
ולחם לא אכל ומים לא שתה, וכן מצינו
שפירש מאשתו. ואולי כבר נרמז ענין
זה בשמו, שנקרא משה על שם מן המים
משיתהו (שמות ב, י); דהיינו שנפרש מן
ה'מים' שהוא כינוי לתאוה כנ"ל.

ולפי זה נרמז כל סיבת שיקועם של
ישראל בטומאת מצרים בפסוק

הנ"ל: 'ולא שמעו אל משה' - לא רצו
לשמוע שיהיו פרושים מן התאוה, אלא
הושפעו ממצרים להגביר על עצמם
יסוד המים. 'מקצר רוח' - שהושפעו
ממצרים לקצר ולקמץ רוח נדיבתם.
'ומעבדה קשה' - שהושפעו ממצרים
להכביד עליהם את יסוד העפר עד
שהיתה עבודת ה' קשה עליהם מצד
עצלותם ועצבותם.

ומערתה מוכן הקל וחומר של משה
רבינו, שאם בני ישראל לא
שמעו מחמת שנתגבר עליהם קליפת
מצרים בשלש יסודותיה הרעים, כדי
להרוס את יסודות בית היהודי, שמחה
ברכה וטובה, אז בודאי לא ישמע פרעה
שהוא מקור הקליפה בעצמו.

ידו רצון שבהתחדש עלינו חדש שב"ט,
נזכה ליסד את בתינו בשמחה ברכה
וטובה, ועל ידי זה נזכה להניף את
העמ"ר לרצונו, להשתמש עם העפר
מים ורוח שבתוכינו באופן שיהיה
לרצון לפני השי"ת, ובזכות זה נזכה
בקרוב לכימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות (מיכה ז, טו), בביאת
משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

נושא בעול עם חברו

"וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לִוִי לְתַלְתְּלָתָם גְּרִשׁוֹן וְקַהַת וְמֵרָרִי וְשִׁנִּי חֲמִי לִוִי שִׁבְעַת וְשִׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה" (וי, טז)

השל"ה שואל, מדוע אצל שבט ראובן ושבט שמעון נאמר "בני ראובן", "בני שמעון", ואילו אצל שבט לוי נאמר "שמות בני לוי"?

ומתרץ, שכיון ששבט לוי לא עבדו בשעבוד מצרים בעבודת פרך, רצה לוי להשתתף בצרת הצבור. מה עשה? קרא שמות לבניו על שם הגלות, "גרשון", על שם "כי גרים הם בארץ לא להם". "קהת", על שם "שהיו שיניהם קהות". ו"מררי", על שם "וימררו את חייהם" (א, יד). זהו שאמר "ואלה שמות בני לוי".

מכאן יש ללמוד, שיש להשתתף בצער הצבור, גם אם אין הצרה נוגעת אליי.

פעם נאלץ רבי עקיבא איגר זצ"ל, להגיע בדחיפות למקום מרוחק לצורך מצוה. לשם כך הוכרח לנסוע במשך כל הלילה. אותו לילה, ליל חורף סוער היה, גשמי זעף נתכו ארצה, רוחות עזות נשבו, האדמה הפכה לעיסה בוצית דביקה והדרכים היו משובשות ביותר. לא יפלא אפוא, שהעגלה התנהלה בעצלתיים, כשהסוסים מבוססים בבויץ הטובעני ומתקדמים בקושי רב. לפתע חש המשרת שנלווה אל הרב, כי העגלה נוטה הצידה, ועוד רגע והיא תתהפך. מיד קפץ ממקומו וזינק מהעגלה על מנת לתמוך בה מהצד ולייצבה.

פילס המשרת דרכו במים ובבויץ שהגיעו עד ברכיו, ומילא את תפקידו בנאמנות. ייצב את העגלה ומשך את הסוסים, עד אשר עלו על דרך המלך. המשרת שב אל העגלה, כולו ספוג במים וברפש. "פשוט נא את נעליך וגרביך", הורה לו רבי עקיבא איגר, ותוך כדי דיבור, הושיט לו זוג גרביים

יבשות ונקיות. המשרת נטל בשמחה את הגרביים היבשות, "החיית את נפשי", אמר בתודה.

שאלה אחת נקרה בליבו של המשרת, "מניין השיג הרב גרביים לתת לי, הרי בגדי הרב מונחים בתיבה נעולה, והמפתח נמצא בידו". רק בבוקר קיבל המשרת מענה לתמיהתו, כשהגיעה העגלה למחוז חפצה, ורבי עקיבא איגר ירד ממנה, כשמשרתו מסייע בידו. כשירד במדרגות העגלה, התרוממו מעט שולי מכנסיו, כראותו זאת חלף רעד בגופו של המשרת, רגלי הרב היו מחוסרות גרביים.

הבין המשרת שבשעה שעמל לתמוך בעגלה, פשט רבי עקיבא איגר את גרבו על מנת לתתם לו. במבוכה שאל המשרת את הרב לפשר הנהגתו, השיב לו, "הן רגלי לא נרטבו במים הקרים, וכיצד יכול אני לשבת עם גרביים יבשות, בעוד אתה מצטער וסובל בגלל רגליך וגרביך הרטובים".

(10)
8 ימים
דגשני

דניא אהרן ונשה וכו' הם העוזרים אל פרעה וכו' הוא נשה ואהרן פי' רש"י מלמד
 שסקילים היו ונשפלה הקשה מקרא ופורש ולא קם ציף עוד כנשה, וכתב שפי'
 זה אהרן בסקבל נשה הסורה ועשיו סקילים היו, ועדיין קשה איך למע צהר סי' בנשה
 נשאלו והיה אהרן שהיה גדול מנשו נשים ונשה אהרן קלה נח צד השלם סרגיל לסלוח
 ומדקצניק לאהרן עיב נשה גדול מנשו נחמנה ומעלה ואיך אהרן כלן סקילים היו וליע.
 ופי' מחללת שליחות היה אהרן פחות מנשו, חבל אהרן שראה אהרן ושנח צלבו ולא
 הסקלאו זה, וגם הלך עשו והיה לו לפע מול פרעה ולא צוה מפני פרעה שהי' עכיו
 והוא לו לנפלי, ואהרן קבל כיו לכבוד הי' אז כחללה אהרן והי' סקול נשה כפי' ככוון,
 חשו שאמר כול אהרן ונשה הם העוזרים הוא נשה ואהרן סקילים היו עכשו צעה
 שהלכו בשליחות, ואיש קרא שלאחיו והי' צוה דבר הי' אל נשה שאין לו המטך לכאן,
 ולכחיל איש דאמר זה סהיו סקילים צוה אשר דבר הי' אל נשה צארן מלרים והיח
 אהרן אז הי' סקילים מאחר שכבר אהרן שנח צלבו נגדולתו של נשה והלך עשו לדבר אל
 פרעה ולעלין ולא צוה אז אהרן הי' סקול אבל כמדבר הי' אל נשה צמדבר לא הי' אהרן
 סקול שאלמלא כן הי' מדבר עיד עם אהרן נחמילת השליחות וככוון:

11
 25
 10
 12
 אהרן
 נשה

אמנם אין בכח הכישוף להחזיק מעמד
 להיות דבר תמידי, וכעבור זמן מה חזרו כל
 התניינים למטות, ואז ויבלע מטה אהרן את
מטותם להנרות על היות המופת שלו דבר
 נצחי ולא פרי הכישוף. ובאמת עיקר המופת
 היה מה שבלע מטה אהרן את מטותם, שהרי
 עשיית התנין לא היתה מופת חותך, כדאי
 במדרש (שמו"ר פרשה טו), באותה שעה
 התחיל פרעה משחק עליהם ומקרקר אחריהם
 כתרנגולת ואומר להם כך אותותיו של
 אלקיכם וכו' אין אתם יודעים שכל הכשפים
 ברשותי הן, מיד שלח והביא תינוקות מן
 אסכולי שלהם וכו' אפילו התינוקות של ד' והי'
 שנים קרא ועשו כן, עי"ש, אלא שענין המופת
 היה להראות שהכישוף הוא רק אחיזת עינים
 לשעה קלה ובשקר יסודו, שאח"כ חוזרים
 התניינים לאיתנם ונעשו שוב למטות כבתחילה,
 משא"כ נס האלקי יסודו אמת ויש לו קיום
 ומבלה את השקר, וקושטא קאי שקרא לא
 קאי.

(ז,יא) ויקרא גם פרעה להכמיהם
 ולמכשפים ויעשו גם הם חרטומי
 מצרים וגו'.
 הנה הכפלת המלה "גם" מורה שצוה
 להחכמים שיאמרו להחרטומים לעשות תניינים
 ממטותיהם, ולא שהחכמים בעצמם השליכו
 המטות, והיינו דוגמת המופת האלקי שעשו
 משה ואהרן, שהרי צוה להם הקב"ה "כי ידבר
 אליכם פרעה וגו' ואמרת אל אהרן קח את
 מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין", שהצווי
 היה שיאמר משה אל אהרן להשליך מטה שלו
 ולא שיעשה משה המופת במטה של משה, וכן
 עשו וישלח אהרן את מטתו וגו' ויהי לתנין".
 ובראות פרעה סדר המופת, שמשה צוה לאהרן
 לעשות המופת במטה של אהרן, אז עשה גם
 הוא שהחכמים יצוו להחרטומים ולא שיעשו
 בעצמם, שכך דרך כוחות הטומאה לדמות
 מעשיהם להנהגת הקדושה כקוף המדמה
 פעולותיו למעשה האדם.

"ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהי האות הזה"
 (ח: יט) — במסורה מצינו תיבת "פדות" ג' פעמים — כאן; "פדת שלח
 לעמו" (תהלים קיא: ט); "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" (שם קל: ז).
 בספר "ייטב פנים" כתב לפרש ע"פ מה שדרשו חז"ל עה"פ "ישראל נושע בה'
 תשועת עולמים" (ישעי' מה: יז) דר"ל, כשתהי' הגאולה ע"י הקב"ה בעצמו
 אז תהי' תשועת עולמים. אבל הגאולות הבאות באמצעות בשר ודם, אינן
 מתקיימות, ולכן נשתעבדו בני אח"כ. וזוהי כוונת המסורה: "ושמתי פדת"
 — "פדת" נכתבה חסר וא"ו לרמוז שהגאולה תהי' חסירה, כי עוד תבואנה
 גלויות אחרות. והטעם, כי "פדת שלח לעמו" — ר"ל, כי היתה הגאולה ע"י
 שליח. אבל לעתיד לבוא, כתיב "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות"
 — מלא — כי כשתהי' הגאולה ע"י הקב"ה, תהי' שלימה. וזה מרומז
 בפסוק בפרשתנו "ושמתי פדת" — חסר — ולא תהי' הגאולה שלימה.
 "למחר יהי האות הזה" — ר"ל, למחר, לעתיד לבוא. תכתב "פדות" מלא עם
 אות וא"ו, כי תהי' הגאולה שלימה.

13
 אהרן
 נשה